

FARKLI KÜLTÜRLERDEN GELEN ÖĞRETMEN ADAYLARININ DÜŞÜNME STİLLERİ

THINKING STYLES OF CANDIDATE TEACHERS WHO COME FROM DIFFERENT CULTURES

Mehmet YILDIZLAR*

ÖZET: Bu araştırmada KKTC Atatürk Öğretmen Akademisi'nde okuyan öğretmen adayları ile Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nde okuyan öğretmen adaylarının düşünme stilleri kültür değişkeni açısından incelenmiştir. Araştırma, Akademi'de okuyan 102 kız ve 44 erkek; Türkçe Öğretmenliği'nde okuyan 41 kız ve 74 erkek öğrenciden toplanan veriler üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada Sternberg ve Wagner (1992) tarafından geliştirilen "Düşünme Stilleri Envanteri" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının düşünme stillerinin kültüre göre, anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre "içe dönük" düşünme alt boyutunda erkekler lehine anlamlı şekilde farklılık gösterdiği, Öğretmen Akademisinde okuyan öğretmen adaylarında ise "tutucu" düşünme alt boyutunda erkekler lehine anlamlı şekilde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Farklı kültürlerden gelen öğretmen adaylarının farklı düşünme stillerine sahip oldukları bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: düşünme, stil, düşünme stilleri, kültür

ABSTRACT: The relationship between culture variable and thinking styles of candidate teachers who study at TRNC Atatürk Teachers Academy and who study at Cyprus International University, Education Faculty, Turkish Language Teaching Department is analyzed in this research. The research held on the data that were collected from 102 female and 44 male students who study at the Academy and 41 female and 74 male students who study in Turkish Language Teaching. "Thinking Styles Inventory developed by Sternberg ve Wagner (1992)" was used in the research. Findings, as a result of the research, show that thinking styles of the candidate teachers differentiates meaningfully in terms of culture. It was determined that candidate teachers who study in Turkish Language Teaching show meaningful differentiation in favor of males in the "introvert" sub-dimension according to gender variable; and it was also determined that candidate teachers who study in the Academy show meaningful differentiation in favor of males in the "conservative" sub-dimension according to gender variable. It was found that the teacher candidates who come from different cultures have different thinking styles.

Keywords: thinking, style, thinking styles, culture

1.GİRİŞ

"Düşünme süreci, dış dünyadaki nesne ve olayları semboller haline çevirme olarak tanımlanabilir. Buna göre beyin, semboller üzerinde anlam çıkarma, hipotez kurma, hesaplama ve daha sonraki sembolleri üretmek gibi bir sürü işlem yapar. Daha sonra bu sembolleri tekrar dış dünyadaki nesne ve olaylara çevirir. Böylelikle de var olan "gerçek" durumla başarılı bir şekilde başa çıkabilir" (Arkonaç, 1998: 289).

Düşünme, içinde bulunulan durumu anlayabilmek amacıyla yapılan aktif, amaca yönelik organize zihinsel sürece verilen addır. "Düşünme; gözlem, deneyim, sezgi, akıl yürütme ve diğer kanallarla elde edilen bilgiyi kavramsallaştırma, uygulama, analiz ve değerlendirmenin disipline edilmiş şeklidir" (Özden, 1997: 79). Düşünme stili ise, bireyin zihninde olup bitenler ve düşünme süreçlerinin farklı şekillerde dışa yansımaları olarak tanımlanabilir.

Düşünme stilleri, başarı için düşünme kalitesinin ve güçlü ilişkilerin olduğu ortamlarda istenilen bir araçtır. Tercih edilen düşünme stilleri davranışların, iletişim tarzının nasıl belirlendiğini ortaya koyar ve okul yaşamındaki bilişsel ve sosyal ilişkileri nasıl etkilediği konusunda farkındalık sağlar. Stenberg (1997) düşünme stillerini aşağıdaki gibi açıklamaktadır:

1. İşlevler: Bu boyutta üç işlevden söz edilmektedir. Bunlar yasa yapıcı, yargılayıcı ve yürütmeci stillerdir. Yasa yapıcı bireyler, kendi kurallarını yaratmaktan hoşlanırlar ve yapılandırılmamış problemleri tercih ederler (Duru, 2004). Bu düşünme stili, yaratıcılık, planlama, tasarlama ve biçimlendirme odaklıdır (Çubukçu, 2004; Fer, 2005). Yargılayıcı stil, kuralları ve prosedürleri değerlendirmekten, olay ve olguları karşılaştırmaktan ve analiz etmekten hoşlanan bireylerde görülür. Yürütmeci düşünme stiline sahip olan bireyler, öğretmenlerinin onlara ne yapmaları gerektiğini söylemelerini tercih ederler (Duru, 2004).

2. Biçimler: Zihinsel benlik yönetiminin dört formu vardır. Bunlar; aşamacı, çok erkçi tek erkçi, ve anarşik stiller olarak sınıflandırılmaktadır (Fer, 2005). Aşamacı düşünme stilinde birey, birçok işe dikkatini verir ve öncelik sıralarını belirleyerek çalışır. (Buluş, 2006; Çubukçu, 2004). Çok erkçi düşünme stilinde birey, aynı zamanda birçok amaç etrafında çalışır (Çubukçu, 2004; Duru, 2004). Her şeyi eşit önemde algılama eğilimindedir. (Buluş, 2006; Duru, 2004). Tek erkçi düşünme stilinin özelliği, bireylerin tek bir amaca odaklandıklarında daha iyi performans göstereceği varsayımdır (Çubukçu, 2004). Tek erkçi düşünenler; yaptıkları bir işi bir anda yapmayı, bütün enerjisini ve materyallerini o işe vermeyi severler (Başol ve Türkoğlu, 2009). Anarşik düşünme stili, bir konuya dağınık yaklaşma ve sistemli olmama eğilimiyle ilişkilidir. (Duru, 2004). Esnek tutuma sahip bir çevrede bulduklarında, yaratıcı çözümler için yüksek potansiyele sahiptirler (Buluş, 2006; Duru, 2004).

3. Düzeyler: Bu boyutta ayrıntısal ve bütünsel olmak üzere iki düşünme stili yer almaktadır. Ayrıntısal düşünme stiline sahip bir birey, somut problemlerle uğraşmayı, soyut konulara tercih eder. Ayrıntılara yoğunlaşarak çalışmayı gerektiren işlere katılmaktan zevk alırlar (Buluş, 2006; Duru, 2004; Sternberg ve Zhang, 2005). Bütünsel düşünme stili baskın olan bir birey, kuramsal fikirlere ve bir fikrin bütününe dikkat etmeye daha eğilimlidir. (Buluş, 2006; Duru, 2004; Sternberg ve Zhang, 2005).

4. Eğilimler: Bu boyutta, yenilikçi ve tutucu olmak üzere iki temel düşünme stili yer almaktadır. Yenilikçi düşünme stiline sahip bireyler; mevcut kural ve süreçleri geliştirmekten, üzerinde değişiklik yapmaktan, belirsiz ve yapılandırılmamış durumları araştırmaktan hoşlanırlar (Buluş, 2006; Duru, 2004). Tutucu düşünme stiline sahip bireyler ise, yaptıkları işlerde mevcut kurallara bağlı kalmayı tercih ederler. (Buluş, 2006; Duru, 2004; Sternberg ve Zhang, 2005).

5. Yönelim: Bu boyutta bireylerin zihinsel özerkliğinde dışadönük ve içe dönük olmak üzere iki temel düşünme stili yer almaktadır. Dışa dönük düşünme stilindeki bir birey, kişilerarası ilişkileri geliştirme olanağı sağlayan işlerden zevk alır. Bu şekilde çalışmak için çaba gösterir (Buluş, 2006; Duru, 2004; Sternberg ve Zhang, 2005). İçe dönük düşünme stiline sahip olan bir birey, bağımsız olarak çalışabilmesine izin veren işlerde çalışmaktan zevk alır. (Duru, 2004; Sternberg ve Zhang, 2005; Buluş, 2006).

Düşünme stillerininin gelişimini etkilemesi olası değişkenler vardır. Bu değişkenleri cinsiyet, yaş, anne babalık stilleri, okul eğitimi, meslek ve kültür olarak ifade edebiliriz. Düşünme stillerininin gelişimini etkilemesi olası önemli değişkenlerden birisi de kültürdür (Stenberg, 1997). İnsanlar aynı şekilde davranmazlar; benzer durumda farklı şekilde davranırlar. Çünkü insanların durum ve hareket aracı, davranışların yöneltildiği insanların değer yargılarıdır. Bu bakımdan kültürün iki anlamı vardır; birisi, belirli toplumda sınırlı bir bölge içinde ve belirli tarihte gelişmiş değer yargılarının tümünü kapsar. Diğeri ise, uygarlık anlamında, yaşama stili, düşüncenin, hissedişin ve davranışın tarzıdır; bunlarda beslenmenin, giyimin, ahlakın ve geleneğin tarzı, din içinde ve dil ifade edilir. Kültür bu geniş anlamda davranış ve dilde gözlenebilir; öğrenilir ve kuşaktan kuşağa devredilir; davranış görüntülerinin bütünlüğü olarak tasvir edilebilir (Cloward ve Ohlin, 1960; Cohen, 1955).

“Kuzey Amerika’da yeniliğe ve var olanı geliştirip daha iyisini yapmaya verilen önem, yasadışı ve liberal stillerin daha fazla ödüllendirilmesine katkı verirken, Japonya gibi geleneksel olarak norm ve geleneklerin izlenmesine daha fazla önem veren diğer toplumların, yürütmeci ve

tutucu stilleri besleme olasılıkları daha fazla görülmektedir. Batı kültürlerinde ise, çocuklara daha küçük yaşlardan itibaren belirli dinsel inançları sorgulamaları öğretilir” (Stenberg, 2009; 99-100). Kültürden kültüre farklılık gösteren bir başka değişkende bireysellik ve toplulukçuluk karşıtlığıdır. Bireyci kültürlerin üyeleri kendilerini özde ayrı ve özerk varlıklar olarak görme; toplulukçu kültürlerin üyeleri ise kendilerini temelde başkalarıyla bağlantılı görme eğilimindedirler. Holfstede’ nin otuz dokuz ülke üzerinde yaptığı araştırmadan elde ettiği verilerle göre, daha bireyci olan ülkeler çoğunlukla Büyük Britanya ile ilişkisi bulunan ülkelerdir. “En toplulukçu ülkeler ise genellikle ya Asya ülkeleridir ya da İspanyol kökenli ülkelerdir” (Stenberg, 2009; 100). Kültürel etkenin önemini Stenberg (1994) şöyle ifade etmektedir. Batı üniversitelerinde, insanın eğitimi üzerine yapılan çalışmalarda dikkat çeken özellik, insan kabiliyetlerinin çok değişik açılardan farklı ölçütler temele alınarak tanımlanıp analiz edilmesidir. Öğrencilerin bu kabiliyetlerini ve farklı düşünme ve öğrenme biçimlerini geliştirecek bir soyokültürel iklimin veya seranın inşa edilmesi şarttır (Stenberg, 1994).

Kolb’a göre de değiştiren öğrenme stiline sahip bireylerin, kültürel ilgileri yoğundur (Kolb, 1984). Kolb’un düşünme stilleri dikkate alındığında da düşünme stillerine kültürün etkisinin olabileceğini söyleyebiliriz. Alanyazında, Kolb öğrenme stili envanteri kullanılarak yapılan çalışmalar incelendiğinde, çok sayıda deneysel ve ilişkisel çalışmaların yürütüldüğü görülmektedir. Bu konuda yapılan deneysel çalışmalarda daha çok, öğretim durumlarının baskın öğrenme stillerine göre düzenlendiği ve akademik başarıya etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. İlişkisel çalışmalarda ise, öğrenme stilleri ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkilere bakılmıştır (Demirbas ve Demirkan, 2003; Ergür, 1998; Fowler, 2002; Kılıç, 2002; Kılıç, 2004; Loo, 2002; Yoon, 2000).

Sternberg (1988)’in öne sürmüştüğü “Zihinsel Özdenetim Kuramı” bireylerin düşünme stillerini ifade eder. Düşünme stilleri evde, okulda, yaşamın her boyutunda sıkça kullanılır. Her bireyin kendine özgü bir düşünme stili vardır. Stiller yaşamdan beklentilere göre değişebileceği gibi bireylerin içinde buldukları koşullar tarafından da biçimlendirilebilir. Düşünme stilleri farklı görev ve durumlara uyum sağlamak amacıyla değişiklik gösterebilir (Sünbül, 2004). Düşünme stillerinde, iyi, kötü, olumlu, olumsuz, doğru ya da yanlış yoktur. Bu açıdan bakıldığında, düşünme stiline yaşamı şekillendirdiği söylenebilir. Yine alanyazında düşünme stillerinin pek çok boyutta ölçülebileceği ve farkındalık yaratılarak geliştirilebileceği anlayışının hakim olduğu görülür (Sternberg, 1988). İnsan yaşamının her anında etkili olan düşünme stillerine kültürel özelliklerin etkisi önemli görülmektedir. Alanyazında Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ni birlikte ele alan farklı kültürlerden gelen öğretmen adaylarının düşünme stillerine yönelik Yıldızlar (2009)’ın farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışma dışında herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma ile alanyazındaki sözkonusu eksikliğin giderilmesine katkı sağlanması planlanmıştır. Bu araştırmada, Türkiye’den KKTC’ye gelen öğretmen adayları ile KKTC’de doğup büyüyen öğretmen adaylarının düşünme stilleri arasında farklılaşma olup olmadığı araştırılmıştır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Türkiye’den gelen öğretmen adayları ile KKTC’de doğup büyüyen öğretmen adaylarının düşünme stilleri farklılaşmakta mıdır?
2. KKTC’de doğup büyüyen öğretmen adaylarının düşünme stilleri, cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
3. Türkiye’den gelen öğretmen adaylarının düşünme stilleri, cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

2.YÖNTEM

Araştırmada, KKTC Öğretmen Akademisi’nde okuyan öğretmen adayları ile Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü’nde okuyan öğretmen adaylarının düşünme stilleri incelendiğinden, araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

2.1. Çalışma Evreni

Araştırmanın çalışma evreni KKTC’de öğrenim gören Türkiye’den gelen, Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğretmen adayları ile KKTC Atatürk Öğretmen Akademisinde okuyan KKTC vatandaşı öğretmen adaylarından oluşmaktadır. Araştırma, Atatürk Öğretmen Akademisi’nde 1-4. sınıflarda öğrenim gören 102 kız ve 44 erkek (Okulöncesi öğretmenliği, Sınıf öğretmenliği); UKÜ Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü’nde 1-4. sınıflarda öğrenim gören 41 kız ve 74 erkek öğrenci olmak üzere toplam “143’ü kız 118’i erkek” 261 kişiden toplanan verilerle yürütülmüştür. Araştırma kapsamına giren öğretmen adaylarına ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

	Atatürk Öğretmen Akademisi f (%)	UKÜ Eğitim Fakültesi (TÖB) f (%)	TOPLAM f (%)
Kız	102 (71,3)	41 (34,7)	143 (54,7)
Erkek	44 (28,7)	74 (65,3)	118 (45,3)
TOPLAM	143 (100,0)	118 (100,0)	261 (100,0)

2.2. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada, veri toplama aracı olarak Sternberg (1988)’in “zihinsel özyönetim kuramı”na dayalı olarak Sternberg ve Wagner (1992) tarafından geliştirilen, Türkçe’ye uyarlaması ve güvenilirlik ve geçerlik çalışması Fer (2005) tarafından yapılan “düşünme stilleri envanteri” kullanılmıştır. Envanterin Cronbach alfa “iç tutarlılık” katsayısı 0.89 olarak bulunmuştur. Envanter, farklı düşünme stillerini ölçen beş düzey ve bu düzeylerin 13 alt boyutundan oluşan 7’li likert tipindedir. Envanterin *işlevler* düzeyinde yasa yapıcı, yürütmeci, yargılayıcı; *biçimler* düzeyinde aşamacı, çok erkçi, tek erkçi ve anarşik; *düzeyleyler* düzeyinde ayrıntısal ve bütünsel; *eğilimler* düzeyinde yenilikçi ve tutucu; *yönelim* düzeyinde dışadönük ve içedönük alt boyutları bulunmaktadır. Envanter, her bir alt boyutta 8 madde olmak üzere, toplam 104 maddeden oluşmaktadır. Envanterin, bu çalışma için hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,95 dir. Envanterin, yine bu çalışma için *işlevler* düzeyinde hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,91; *biçimler* düzeyinde hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,89; *düzeyleyler* düzeyinde hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,80; *eğilimler* düzeyinde hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,86; *yönelim* düzeyinde hesaplanan Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı 0,83 tür.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, araştırmanın amaçları doğrultusunda altboyut puanları hesaplanmış ve ikili karşılaştırmalar yapmak için “ilişkisiz örneklem için t-testi” kullanılmıştır. Araştırmada, anlamlılık düzeyi 0,05 olarak benimsenmiştir.

3. BULGULAR

Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğretmen adayları ile Atatürk Öğretmen Akademisinde okuyan öğretmen adaylarının her bir alt boyutta aldıkları düşünme stili puanlarına ilişkin t testi sonuçları Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi ve Atatürk Öğretmen Akademisi Öğrencilerinin Düşünme Stilleri Puan Ortalamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t-Testi Sonuçları

Düşünme Stilleri	Eğitim Kurumu	n	AO	Ss	t(sd=259)	p
Yasa Yapıcı	UKÜ	115	46,478	6,443	0,433	0,658
	Akademi	146	46,137	5,968		
Yürütme	UKÜ	115	43,565	7,729	2,641	0,009
	Akademi	146	41,130	7,123		
Yargılayıcı	UKÜ	115	42,687	7,410	2,517	0,012
	Akademi	146	40,260	7,979		
Tek Erkçi	UKÜ	115	39,556	7,974	2,564	0,011
	Akademi	146	37,178	6,991		
Aşamacı	UKÜ	115	45,504	7,814	2,573	0,011
	Akademi	146	42,945	8,105		
Çok Erkçi	UKÜ	115	35,678	8,543	2,306	0,022
	Akademi	146	33,198	8,685		
Anarşik	UKÜ	115	37,956	9,285	1,433	0,153
	Akademi	146	36,383	8,402		
Bütünsel	UKÜ	115	39,573	8,245	2,395	0,017
	Akademi	146	37,260	7,331		
Ayrıntısal	UKÜ	115	38,208	8,776	3,264	0,001
	Akademi	146	34,780	8,135		
İçe Dönük	UKÜ	115	40,400	9,929	1,702	0,090
	Akademi	146	38,390	9,094		
Dışa Dönük	UKÜ	115	40,513	8,975	1,664	0,097
	Akademi	146	38,664	8,855		
Yenilikçi	UKÜ	115	44,826	7,448	4,833	0,000
	Akademi	146	40,061	8,248		
Tutucu	UKÜ	115	34,043	11,052	1,559	0,120
	Akademi	146	31,952	10,517		
Toplam	UKÜ	115	528,991	73,743	3,712	0,000
	Akademi	146	498,342	59,639		

$\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlı.

Tablo 2 incelendiğinde, Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğretmen adayları ile Atatürk Öğretmen Akademisinde okuyan öğretmen adaylarının 13 boyuta ilişkin t testi sonuçları görülmektedir. Tablo 2'deki t değerlerine bakıldığında; yürütme, yargılayıcı, tek erkçi, aşamacı, çok erkçi, bütünsel, ayrıntısal, yenilikçi alt boyutlarında ve toplamda elde edilen puanların anlamlı şekilde fark gösterdiği ve bu farkın Atatürk Öğretmen Akademisi lehine olduğu görülmektedir. Diğer 5 düşünme stilinde ise anlamlı olarak bir fark bulunmamıştır.

Araştırma gurubundaki UKÜ Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre her bir alt boyuttan aldıkları düşünme stili puanlarına ilişkin t testi sonuçları Tablo 3'de görülmektedir.

Tablo 3: Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Düşünme Stilleri Puan Ortalamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t-Testi Sonuçları

Düşünme Stilleri	Cinsiyet	n	AO	Ss	t (sd=113)	p
Yasa Yapıcı	Kız	41	45,122	6,485	1,694	0,093
	Erkek	74	47,229	6,338		
Yürütme	Kız	41	43,634	7,706	0,071	0,944
	Erkek	74	43,527	7,793		
Yargılayıcı	Kız	41	41,000	7,459	1,836	0,069
	Erkek	74	43,621	7,265		
Tek Erkeği	Kız	41	38,292	8,355	1,268	0,207
	Erkek	74	40,256	7,724		
Aşamacı	Kız	41	46,024	7,212	0,530	0,597
	Erkek	74	45,216	8,161		
Çok Erkeği	Kız	41	34,195	8,652	1,391	0,167
	Erkek	74	36,500	8,428		
Anarşik	Kız	41	36,268	10,578	1,458	0,147
	Erkek	74	38,891	8,416		
Bütünsel	Kız	41	39,122	9,108	0,436	0,664
	Erkek	74	39,824	7,780		
Ayrıntısal	Kız	41	36,926	7,688	1,168	0,245
	Erkek	74	38,918	9,298		
İçe Dönük	Kız	41	37,658	10,570	2,242	0,027
	Erkek	74	41,918	9,283		
Dışa Dönük	Kız	41	40,341	10,827	0,152	0,880
	Erkek	74	40,608	7,845		
Yenilikçi	Kız	41	43,585	7,829	1,334	0,185
	Erkek	74	45,513	7,190		
Tutucu	Kız	41	35,024	10,458	0,707	0,481
	Erkek	74	33,500	11,400		
Toplam	Kız	41	517,195	74,120	1,280	0,203
	Erkek	74	535,527	73,222		

$\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlı.

Tablo 3'teki t değerlerine bakıldığında içe dönük düşünme alt boyutunda erkekler lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Diğer 12 alt boyutta anlamlı bir fark bulunmamıştır.

KKTC Atatürk Öğretmen Akademisinde okuyan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre her bir alt boyuttan aldıkları düşünme stili puanlarına ilişkin sonuçlar Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4: Atatürk Öğretmen Akademisi Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Değişkenine Göre Düşünme Stilleri Puan Ortalamalarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve t-Testi Sonuçları

Düşünme Stilleri	Cinsiyet	n	AO	Ss	t (sd=144)	p
Yasa Yapıcı	Kız	102	45,882	5,929	0,784	0,434
	Erkek	44	46,727	6,086		
Yürütme	Kız	102	41,754	7,359	1,623	0,107
	Erkek	44	39,681	6,389		
Yargılayıcı	Kız	102	40,647	7,902	0,891	0,374
	Erkek	44	39,363	8,175		

Tablo 4 (Devam)

Düşünme Stilleri	Cinsiyet	n	AO	Ss	t (sd=144)	p
Tek Erkeği	Kız	102	36,725	6,584	1,193	0,235
	Erkek	44	38,227	7,835		
Aşamacı	Kız	102	43,470	7,786	1,194	0,234
	Erkek	44	41,727	8,771		
Çok Erkeği	Kız	102	32,509	8,496	1,465	0,145
	Erkek	44	34,795	9,002		
Anarşik	Kız	102	35,813	8,265	1,250	0,213
	Erkek	44	37,704	8,663		
Bütünsel	Kız	102	37,049	7,026	0,529	0,598
	Erkek	44	37,750	8,058		
Ayrıntısal	Kız	102	34,637	7,830	0,324	0,747
	Erkek	44	35,113	8,887		
İçe Dönük	Kız	102	37,441	9,027	1,938	0,055
	Erkek	44	40,590	8,965		
Dışa Dönük	Kız	102	38,470	8,281	0,401	0,689
	Erkek	44	39,113	10,153		
Yenilikçi	Kız	102	40,117	7,984	0,124	0,901
	Erkek	44	39,931	8,928		
Tutucu	Kız	102	30,186	9,976	3,184	0,002
	Erkek	44	36,045	10,720		
Toplam	Kız	102	494,705	55,086	1,123	0,263
	Erkek	44	506,772	69,010		

$\alpha = 0,05$ düzeyinde anlamlı.

Tablo 4'teki t değerlerine bakıldığında tutucu düşünme alt boyutunda erkekler lehine anlamlı bir fark olduğu gözlenmektedir. Diğer 12 alt boyutta anlamlı bir fark bulunmamıştır.

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Düşünme bir beceridir, doğrudan öğretilir. Bireyin düşünme yetenekleri ve etkililiği iyi düşünme araçları kullanılarak geliştirilebilir. Toplumların geleceği, bireylerin, yaratıcı, muhakeme gücü yüksek, düşünebilen bireyler yetiştirilmesiyle olanaklıdır. Bu bağlamda, eğitimin amacı, sadece bilginin kazandırılması değil, aynı zamanda yaratıcılık ve problem çözme için üst düzeyde düşünme becerilerinin geliştirilmesini kapsamalıdır. Akıl yürütme ve düşünme becerileri öğretimi, yaşam boyu bir süreç olarak görülmelidir (Ellis, Hunt, 1993). Sternberg (1997) düşünme stilini, yapılan eylem ya da düşünmenin tercih edilen bir şekli veya bir yetenek olarak değil, daha çok bireyin sahip olduğu yeteneğin kullanımında bir tercih olarak tanımlamaktadır (Sternberg ve Zhang, 2001).

Bu araştırmada farklı kültürlerde yetişen öğretmen adaylarının düşünme stilleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, genel olarak bakıldığında öğretmen adaylarının düşünme stillerinin kültüre göre, anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Sternberg'in (1988, 1994, 1997) öne sürmüştüğü "Zihinsel özerklik teorisi" bireylerin düşünme stillerini ifade eder. Bu düşünme stilleri evde, okulda, işyerlerinde, toplumda pek çok durumda kullanılabilir.

Bireylerin kendilerine özgü düşünme stilleri vardır. Her ne zaman mümkün olursa olsun, bireyler kendilerini yönetmenin biçimini seçerler. Stilleri yaşam talepleri ve zamana göre değişebilir. Düşünme stilleri bireylerin içinde buldukları koşullar tarafından biçimlendirilebilir. Bu noktadan bakıldığında kültürün onlarca farklı tanımlanabilmesine rağmen aynı kültüre mensup insanların bir takım ortak özellikleri olduğu tartışmasızdır: yemek yeme, giyinme, çalışma, günlük olayları yorumlama, serbest zaman değerlendirme, eğlenme hatta düşünme davranışları birbirine benzer. Bu nedenle Zihinsel Özyönetim Kuramında (Sternberg, 1988, 1997) ifadesini bulduğu gibi, düşünme

stillerinin gelişimini kültürel faktörlerin, sosyo-kültürel ortamın ve eğitim ortamının etkileyebileceği savının (Fer, 2000) bu araştırmayı desteklediği söylenebilir. Buna karşın cinsiyet değişkeninin her iki grupta da birer boyut dışında, düşünme stilleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Yıldızlar (2009) farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada öğretmen adaylarının düşünme stilleri cinsiyete göre incelendiğinde yalnızca dışadönük düşünme stili boyutunda kız öğrenciler lehine farklılaşma olduğunu saptanmıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre, bireyci kültürlerin üyeleri özelliğini gösteren Atatürk Öğretmen Akademisi'nde okuyan öğretmen adaylarından erkeklerin içe dönük ve daha tutucu oldukları; toplumcu kültürlerin üyeleri özelliğini gösteren Türkiye'den gelen öğretmen adaylarından erkeklerin ise içe dönük oldukları görülmektedir. Grigorenko ve Sternberg (1997) ve Zhang (1999)'in araştırmalarında cinsiyete göre anlamlı farklılıklar bulunmamıştır (Akt. Emir, 2009). Bu araştırmalardan elde edilen bulgular bu araştırma sonuçlarını desteklemezken, alanyazında cinsiyet değişkenine göre farklı sonuçlar bildiren çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Emir (2009)'in çalışmada, yürütmeci, yargılayıcı, aşamacı, içedönük ve tutucu düşünme stillerinde kız öğrenciler lehine anlamlı fark gözlenmiştir. Bu farklılıklar, öğrencilerin yetiştikleri alt kültürlerin özelliklerine ya da yetiştirildikleri tutumlarla ilişkili olabilir.

Zihinsel Özyönetim Kuramında Sternberg'in (1988, 1997) belirttiği gibi, farklı kültürler ve eğitim sistemleri belirli stilleri cesaretlendirip önemseyebileceği gibi, aynı zamanda da engelleyebilir. Stilleri aynı zamanda herkes tarafından benzer biçimde olmasa da, gelişim aşamalarının yanı sıra belirli görev ve bağlamlarda değişiklik gösterebilir (Sternberg, 1997). Nickerson (1987) düşünmenin; problem çözme, karar verme, eleştirel düşünme, mantıksal muhakeme ve yaratıcı düşünmeyi kapsadığını ifade etmekte ve düşünmenin özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır: “ilginin tarafsız ve ustaca kullanımı; inanç dereceleri düşüncesini kavrama yeteneği; yeterince net ve açık olmayan benzerlikleri, karşılaştırmaları görme yeteneği; problemlere birden çok farklı bakış açılarının ürünü olan çözüm yollarının olduğu ve her birinin kendince kabul edilebilir gerekçeleri olduğunu kabul etme; hipotezler, varsayımlar ve sonuçlar arasındaki farklılıkları anlama; bir inancın doğruluğu ve güçlülüğü arasındaki farklılığa yönelik duyarlı olma yeteneğidir” (Ellis ve Hunt, 1993: 129). Zhang'ın (2002) da ifade ettiği gibi eğitimciler, değişen dünyaya ayak uydurabilen öğrenciler yetiştirebilmek için onların düşünme stillerinin gelişimini daha gerçekçi bir şekilde dikkate almalı, onların problem çözme becerilerini destekleyici düşünme stillerini geliştirmelerini kültürel özelliklerini de dikkate alarak yardım etmelidirler.

Bu araştırmada sonucunda elde edilen bulgular, öğretmen adaylarının düşünme stillerinin kültüre göre, anlamlı bir şekilde farklılaştığını göstermektedir. Bu sonucu, Zihinsel Özyönetim Kuramında (Sternberg, 1988, 1997) ifadesini bulan, düşünme stillerinin gelişimini kültürel faktörlerin, sosyo-kültürel ortamın ve eğitim ortamının etkileyebileceği savı, alanyazında yer alan araştırmalara (Ellis, Hunt, 1993; Sternberg, 1997; Sternberg ve Zhang, 2001; Sünbül, 2004) yansımaktadır.

Yine araştırma sonuçlarına baktığımızda Atatürk Öğretmen Akademisinde okuyan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre düşünme stilleri “tutucu düşünme” alt boyutunda erkekler lehine anlamlı şekilde farklılık gösterdiği gözlenmiştir. UKÜ Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre düşünme stilleri “içe dönük” düşünme alt boyutunda erkekler lehine anlamlı şekilde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Grigorenko ve Sternberg (1997) ve Zhang'ın (1999) yaptığı araştırmalar bu araştırma sonuçlarını desteklemezken, Emir, (2009) ve Yıldızlar (2009) 'ın, yaptığı araştırmalar ise bu araştırma bulgularını desteklemektedir.

Tüm bu verilerden hareketle ve de Hofstede'nin 39 ülke üzerinde yaptığı araştırma bulguları dikkate alındığında (Stenberg, 2009) KKTC'nin bireyci toplumun, Türkiye'nin ise toplumcu kültürün özelliklerini taşıdığı söylenebilir.

Bulgular çerçevesinde, KKTC'de eğitim programlarının hazırlanması ve eğitim ortamlarının düzenlenmesi sürecinde daha bireyci kültürün özelliklerini dikkate alınırken Türkiye'de ise daha toplumcu kültürün özellikleri dikkate alınmalıdır. Eğitim programlarının hazırlanmasında ve eğitim ortamlarının düzenlenmesinde, cinsiyet değişkeni açısından düşünme stilleri dikkate alınmalıdır. Öğretmenlerin de buna göre öğrenme öğretme sürecinde strateji, yöntem ve teknikleri işe koşması sağlanmalıdır. Bu çalışmada bireyci ve toplumcu kültürel değişkeni ile cinsiyet değişkeni üzerinde

çalışılmıştır. Yaş, anne babalık stilleri, okul eğitimi ve meslek gibi değişkenlerin düşünce stilleri üzerindeki etkileri ve ilişki düzeyleri diğer araştırma desenleri ile incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Cohen, A., K. (1955), *Delinquent Boys*, New York: Free press.
- Arkonacı, S. (1998). *Psikoloji: zihin süreçleri bilimi* (Genişletilmiş 2. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Başol, G. ve Türkoğlu, E. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının düşünme stilleri ile kontrol odağı durumları arasındaki ilişki. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 732-757.
- Buluş, M. (2006). Assessment of Thinking Styles Inventory, academic achievement and student teachers' characteristics. *Eğitim ve Bilim*, 31(139), 35-48.
- Richard A. C.. & Lloyd E O. (1960). *Delinquency and opportunity : a theory of delinquent gangs glencoe III*. London: Free Pres.
- Çubukçu, Z. (2004). Öğretmen adaylarının düşünme stillerinin belirlenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (2), 87-106.
- Çubukçu, Z. (2005). Öğretmen Adaylarının düşünme stillerinin öğrenme biçimlerini tercih etmelerindeki etkisi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 30(324), 22-31.
- Duru, E. (2004). Düşünme stilleri: kavramsal ve kuramsal çerçeve. *Eğitim Araştırmaları*, (14), 171-186.
- Ellis, H.C. & Hunt, R.R (1993). *Fundamentals of cognitive psychology*. Oxford: Brown and Benchmark.
- Emir, S. (2009) Düşünme stillerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. 1. *Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi*. 1-3 Mayıs, Çanakkale / Türkiye.
- Ergür, O. E. (1998). *Hacettepe Üniversitesi dört yıllık lisans programlarındaki öğrenci ve öğretim üyelerinin öğrenme stillerinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fer, S., "OECD Eğitim göstergelerinin gelecekteki Türkiye eğitim politikalarına yansımaları", *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 6 (21), 97-109 (2000).
- Fer, S. (2005). Düşünme stilleri envanterinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 5(1), 31-68.
- Fowler, P.(2002). Learning styles of radiographers. *The College of Radiographers*,8: 3-11.
- Grigorenko, E.L.& Sternberg, R.J. (1997). Styles of thinking abilities and academic performance. *Exceptional Children*, 63 (3), 295-312.
- Kılıç, E. (2002). Baskın öğrenme stiline öğrenme etkinlikleri tercihi ve akademik başarıya etkisi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 1 (1): 1-15
- Kılıç, E. ve Karadeniz, S. (2004). Cinsiyet ve öğrenme stiline öğrenme stratejisi ve başarıya etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3):129-146.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: experience as the source of learning and development*. New Jersey: Prentice Hall, Inc., Engle wood Cliffs.
- Loo, R. (2002). A Meta-Analytic examination of kolb's learning styles preferences among business majors. *Journal of Education for Business*, 77(5): 252-256.
- Özden, Yüksel (1997). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: PegemA Yayınları, Önder Matbaacılık,
- Sternberg, R.J. (1997). *Thinking styles*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sternberg, R.J. (1988).Mental self-government: A theory of intellectual styles and their development. *Human Development*, 31, 197-224.
- Sternberg, R. J. (1994). Thinking styles: Theory and assessment at the interface between intelligence and personality, in: R. J. Sternberg and P. Ruzgıs (Eds) *Intelligence and Personality*, 169-187. New York: Cambridge University Press.
- Sternberg, R. J. (2009).(Esin Güngör, Çev.) *Düşünme Stilleri*. İstanbul: Redhouse Eğitim Kitapları.
- Sternberg, R.J., & Grigorenko, E.L. (1997). Are Cognitive styles still in style. *American Psychologist*, 52, 700-712.

- Sternberg, R. J. & Wagner, R. K. (1992). *Thinking Styles Inventory, Unpublished Test*. Yale University.
- Sternberg R.J. & Zhang L.F., (2005). A threefold model of intellectual styles, *Educational Psychology Review*, 17 (1) pp. 1–53.
- Sünbül, A. M. (2004). Düşünme stilleri ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 29, 132, 25-42.
- Witkin, H.A. (1962). *Psychological differentiations; studies of development*. New York:Wiley.
- Yıldızlar, M. (2009). “Öğretmen adaylarının düşünme stilleri –UKÜ örneği” Yayınlanmamış Araştırma Raporu. Lefkoşa.
- Yoon, S. H. (2000). Using learning style and goal accomplishment style to predict academic achievement in middle school geography students in Korea. *Dissertation Abstracts International*, 61 (05), 1735, (UMT No: 9974495).
- Zhang, L-F. & Sternberg, R.J. (2000). Are Learning Approaches and Thinking Styles Related? *The Journal of Psychology*, 134(5):469-89.
- Zhang, L. F. & Sternberg, R. J. (2002). Thinking styles and teacher characteristics. *International Journal of Psychology*, 37 (1) 3-12.
- Zhang, L.F. (2001). Do thinking styles contribute to academic achievement beyond self-rated abilities? *The Journal of Psychology*, 135(6), 621-637.
- Zhang, L.F. (2002). Thinking styles: their relationships with modes of thinking and academic performance. *Educational Psychology*, 22(3), 331-348.
- Zhang, L. F. (1999). Further cross-cultural validation of the theory of mental self-government. *The Journal of Psycholog Interdisciplinary and Applied*, 133 2, 165-181.
- Zhang, L-F. (2008). Teachers’ styles of thinking: an exploratory study. *The Journal of Psychology*, 142 (1), 37-55.

Extended Abstract

Thinking styles are tools that are sought in the environments in which there are strong relationships and thinking quality for success. Preferred thinking styles demonstrate how the communication styles and behaviors are determined and provide awareness about how they affect cognitive and social relationships in the school life. Thinking styles can be explained as follows according to Stenberg (2009): 1. Functions: three functions are mentioned in this dimension. These are legislative, judicial and executive styles. 2. Forms: There are four forms of mental self-government. These are classified as monarchic, hierarchic, oligarchic and anarchic styles. 3. Levels: in this dimension there are two thinking styles as analytic and holistic. 4. Trends: This dimension includes two main thinking styles as innovative and conservative thinking styles. 5. Scope: in this dimension, there are two main thinking styles in individual’s intellectual autonomy as extrovert and introvert. The effects of cultural characteristics are seen important on thinking styles that are important in all areas of human life. For this reason, the relationship between variable culture and teachers who came from Turkey and who were born and live in TRNC is analyzed in this research. Answers were sought to those questions below.

1. Do thinking styles of the teachers who came from Turkey and who were born and live in TRNC differentiate?
2. Do thinking styles of the teachers who were born and live in TRNC differentiate according to gender?
3. Do thinking styles of the teachers who came from Turkey differentiate according to gender?

As a data collecting tool Sternberg’s (1988) “Thinking Styles Inventory” that was developed by Sternberg and Wagner (1992) and whose translation, reliability - Alpha; 0.89 - and validity studies were done by Fer (2005) was used in this research. In the analysis of the data percentages documents were taken and t-test was used through the aim of the study. Significance level was taken as 0,05 in the research.

When t-test results of teacher candidates who are from Turkish Language Teaching department of Education Faculty of Cyprus International University and Atatürk Teacher Academy about 13 dimensions were analyzed, it was found that scores in executive, judicial, monarchic,

hierarchical, oligarchic, holistic, analytic, innovative dimensions and scores in total differentiate meaningfully and this difference is in favor of Atatürk Teacher Academy. No meaningful differentiation was found in the other 5 dimensions. When thinking styles according to gender variable t-test results of teacher candidates who are from Turkish Language Teaching department of Education Faculty of Cyprus International University were analyzed, it showed meaningful differentiation in the internal sub-dimension in favor of males. No meaningful differentiation was found in the other 12 dimensions. When thinking styles according to gender variable t-test results of teacher candidates who are from Atatürk Teacher Academy it was determined that meaningful differentiation was found in conservative sub dimension in favor of males. No meaningful differentiation was found in the other 12 dimensions.

When findings that were acquired as a result of the research were analyzed, in general, thinking styles of the candidate teachers differentiate according to culture variable. "Mental Self-management Theory" that was raised by Sternberg (1988, 1994, 1997) expresses thinking styles of individuals. These thinking styles can be used in many situations at school, work, and home and in the society. For this reason as it is identified in "Mental Self-management Theory" (Sternberg, 1988, 1997) the thesis that says cultural factors, socio-cultural environment, and training environment affect the process of thinking styles supports this research (Fer, 2000). However, it was determined that gender variable has meaningful effects just in one sub dimension in both groups. In his study that he carried out with students that are from different departments Yıldızlar (2009) determined differentiation in favor of female students just in external sub-dimension when he analyzed thinking styles according to gender variable. When the results of the research were analyzed, it is seen that male candidate teachers who show features of individualist society from Atatürk Teacher Academy are internal and more conservative; whereas male candidate teachers who show features of collectivist society from Turkey are internal. Meaningful differentiations were not found in the studies of Grigorenko and Sternberg (1997) and Zhang (1999) (Cited Emir, 2009). Findings do not support this research, but in literature there are studies that show different results according to gender variable. Meaningful differentiation was found in executive, judicial, hierarchical, internal and conservative thinking styles in favor of females in the research of Emir (Emir, 2009). These differentiations can be related with the sub-cultures of the students or their attitudes that they were grown. Researches (Ellis, Hunt, 1993: 298), Sternberg (1997), (Sternberg and Zhang, 2001), Sünbül (2004) that are in the literature are in the quality of supporting this research. When we look at the research results, it was determined that thinking styles of the candidate teachers of Atatürk Teacher Academy differentiate meaningfully in terms of gender variable in "conservative thinking style dimension in favor of males; teacher candidates who are from Turkish Language Teaching department of Education Faculty of Cyprus International University were analyzed, it showed meaningful differentiation in the internal sub-dimension in favor of males. While researches of Grigorenko and Sternberg (1997), Zhang (1999) do not support the result of the research, researches of (Emir, 2009) and Yıldızlar (2010) support this research. When all these data and research results that were collected by Hofstede from 39 countries (Stenberg, J.R. 2009; 99-100) TRNC has the features of individualist society while Turkey has the features of collectivist society. Therefore, while preparing education programs in TRNC features of individualist society should be taken into consideration, and the features of collectivist society should be taken into consideration in Turkey. While preparing education programs and organizing education environments, thinking styles according to gender variable should be taken into consideration. Teachers should be encouraged to use strategies, methods, and techniques through this way.